

Vern for omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer.

En studie av den norske gjennomføringen av opphavsrettsdirektivets artikkel 6.

Kandidatnummer: 363

Veileder: Prof. dr. juris Ole-Andreas Rognstad

Leveringsfrist: 25. november 2006

Til sammen 14002 ord

Innholdsfortegnelse

1. Innledning

1. 1. problemstilling'
1. 3. Metode
2. Gjennomføringen av opphavsrettsdirektivet
 - 2.1. Bakgrunnen for lovendringen
 - 2.2. Forholdet mellom EUCD, internasjonale traktater og amerikansk lovgivning.
3. Tekniske beskyttelsessystemer som er vernet etter åndsverkloven
 - 3.1. må tekniske beskyttelsessystemer være tilknyttet verkseksemplaret?
 - 3.2. Kravet til at et teknisk beskyttelsessystem er effektivt
 - 3.2.1. Rettspraksis
4. unntakene fra vernet mot omgåelse av de tekniske beskyttelsessystemene
 - 4.1. Relevant avspillingsutstyr
 - 4.2. Avgrensingen i forhold til opphavsrettslige relevante handlinger
 - 4.2.1. Systemer som er til hinder for privat fremføring
 - 4.2.2. Pliktavlevert materiale.
5. Hensynet til brukere og rettighetshavere
 - 5.1. hensynet til brukeren
 - 5.2. Hensynet til rettighetshaveren
6. Oppsummering og konklusjon

1 INNLEDNING

1.1 Problemstilling

Denne fremstillingen omhandler den norske gjennomføringen av vernet for omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer i opphavsrettsdirektivet¹ artikkel 6. Den norske bestemmelsen om dette finnes i åndsverkloven² §§ 53a og 53b.

Et direktiv "er en EF-rettsakt som er bindende for medlemslandene når det gjelder den generelle målsettingen. Medlemmene må selv sørge for å gjennomføre direktivenes målsetning i sin egen lovgivning, f. eks i form av lover eller forskrifter"³ Plikten til å implementere direktivet følger av EØS avtalen⁴ Direktiver er utformet slik at det skal være lett å omskrive dem og la dem inngå i nasjonal rett i medlemsstatene⁵

Fristen for å gjennomføre direktivet var 22. desember 2002, Danmark og Hellas var de to eneste landene som overholdt denne fristen. En viktig grunn til dette er at

¹ direktiv 2001/29/EF of the European Parliament and of the council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. I denne fremstillingen kalt EUCD, opphavsrettsdirektivet eller direktivet.

² LOV-1961-05-12-2 om opphavsrett til åndsverk. Heretter kalt åndsverkloven eller henvist til med forkortelsen åvl.

³ 1999Halvor Kongshavn : fra EU direktiv og – forordning til Norsk lov.
<http://www.ub.uib.no/AVDELING/jur/arkiv/utst993.htm>

⁴ LOV 1992 – 11 – 27 nr 109 Lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det Europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS) m.v. (EØS – loven). Heretter kalt EØS-loven.

⁵ EØS-rett. Fredrik Sejersted...[et al.]. Oslo 1995, s 134.

direktivet er meget omstridt. Norge implementerte direktivet i LOV 2005-06-17 nr 97: Lov om endringer i åndsverkloven m.m.

Direktivets artikkel 6 omhandler tekniske beskyttelsessystemer. Tekniske beskyttelsessystemer eller DRM⁶ er ...*tekniske beskyttelsessystemer er mekanismer som kontrollerer bruk av data*⁷

EUCD artikkel 6 ble vedtatt som følge av at man ønsket å harmonisere reglene om beskyttelse av de tekniske beskyttelsessystemene i EU/EØS landene for å imøtekomme den teknologiske utviklingen. Rettighetshavere, opphavsmenn og innehavere av nærstående rettigheter hadde lenge etterlyst et bedre vern og bistand i form av lovgivning til å beskytte sine verk. Brukerne på sin side etterlyste lovgivning som ivaretok deres interesser. Når direktivet ble gjennomført i norsk rett i 2005 var dette etter en omfattende debatt i forkant både i media, blant fagpersoner⁸ og i Stortinget⁹. Aldri før har en lovendring innen åndsrettens område vakt så stor oppmerksomhet i samfunnet.

Sentrale begreper i denne oppgaven er opphavsmann, rettighetshaver og nærstående rettigheter. Jeg skal kort redegjøre for begrepene.

Det følger av åndsverklovens § 1 første ledd: *Den som skaper et åndsverk har opphavsrett til verket.* Det er gitt en definisjon av hva som menes med åndsverk i

⁶<http://folk.uio.no/gisle/essay/lovaa.pdf>. Gisle Hannemyr: *DRM er en forkortelse for Digital Rights Managment eller digital rettighetsadministrasjon på norsk.*

⁷ Rune Opdahl 2005 spesialoppgave UiO s.1.

⁸ Det kan her nevnes spesielt artiklene: <http://folk.uio.no/gisle/essay/lovaa.pdf> av Gisle Hannemyr og Rognstad og Kolstad DRM og forbrukervern – forslag til løsning, Oslo 2005.

⁹ Referat fra møte lørdag 4. juni kl. 10.10 om endringer i åndsverkloven m.m.

åvl. § 1 annet ledd. begrepet opphavsmann vil i denne oppgaven betegne skaperen av verket, mens rettighetshaver vil betegne den som har fått rettighetene overdratt til seg.

Betegnelsen opphavsmann brukes ofte både om den originære opphavsmann og den som har fått opphavsretten overdratt til seg. Jeg liker ikke denne terminologien, og forsøker å unngå den. Jeg foretrekker å reservere betegnelsen opphavsmann for den egentlig, den originære opphavsmann. Som fellesbetegnelse bruker jeg rettighetshaver. Men det er vanskelig å være helt konsekvent. Det klinger dårlig om man sier at en handling krenker rettighetshavers rett. Derfor sier man heller at det krenker opphavsmannens rett også når denne retten har blitt overdratt¹⁰.

Med nærstående rettigheter menes blant annet de rettigheter som tilkommer utøvende kunstnere, kringkastingsinstitusjoner for fjernsyn og radio, fonogramprodusenter og filmprodusenter, videre den spesielle beskyttelsen av databaser og den såkalte katalogbeskyttelsen, samt den spesielle beskyttelsen som gjelder for fotografier.¹¹

Det må presiseres at tekniske beskyttelsessystemer ikke er åndsverk¹², men innretninger som er laget for å beskytte åndsverk. Med andre ord er det ikke opphavsretten som har vakte så stor oppmerksomhet blant folk flest, men tilgangen til åndsverkene og hvor langt rettighetshaver, opphavsmann og andre med nærstående rettigheter kan gå i beskytte sine verk og ikke minst hvor langt bruker

¹⁰ Olav Torvund: <http://www.torvund.net/artikler/rettighetshaver.asp>

¹¹ http://www.dep.no/filarkiv/181711/opphavsrettens_okonomiske_betydninger.pdf

¹² Rognstad og Kolstad 2005: DRM og forbrukervern – forslag til løsning s2: *Slik vi ser det er direktivets art.6 ingen opphavsrettslig regel, men en regel som skal forebygge overtredelse av de vilkår som rettighetshaveren har satt for bruk av det beskyttede materialet.*

kan gå for å utnytte sitt eget verkseksemplar eksempelvis spille av en CD¹³ eller en DVD¹⁴.

Jeg vil i fremstillingens punkt **3** drøfte omgåelsesvernet av tekniske beskyttelsessystemer og hvilket krav som stilles til dem for at de skal ha vern mot omgåelse etter åndsverklovens § 53a. Effektivitetskravet står sentralt i denne drøftelsen.

Under punkt **4** vil jeg ta for meg unntakene særlig fremføring til privat bruk. Herunder relevant avspillingsutstyr, forholdet mellom tekniske beskyttelsessystemer og opphavsrettsrelevante handlinger og frivillige avtaler mellom bruker og rettighetshavere. Reglene om pliktavlevert materiale blir også gjennomgått og frivillige avtaler mellom bruker og rettighetshavere vil også bli berørt før jeg avslutter med en oppsummering og konklusjon.

1.2 Fremstillingens nærmere avgrensing.

I forbindelse med lovendringer i åndsverkloven, ble det laget et nytt kapittel 6a *bestemmelser til vern for tekniske beskyttelsessystemer og elektronisk rettighetsinformasjon*.

¹³Wikipedia. <http://no.wikipwdia.org/wiki/CD>: "En CD (eller CD plate) er en optisk plate som blir brukt for å lagre digitale data.

¹⁴Wikipedia. <http://no.wikipedia.org/wiki/DVFD> (Digital Versatile Disc eller Digital Video Disc er et optisk digitalt platelagringsformat.

Det er ikke alle lovreglene i dette kapitelet som gjelder gjennomføringen av artikkel 6. Fremstillingen avgrenses til lovreglene som gjelder vern for omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer. Dette gjelder §§ 53a og 53b i åndsverkloven.

Åndsverklovens § 53a er en gjennomføring av artikkel 6.1. til 6.3. i opphavsrettsdirektivet.

Åvl. § 53 a første ledd gir forbud mot omgåelse av de tekniske beskyttelsessystemene. Annet ledd angir et forbud mot distribusjon av utstyr som er egnet til å omgå tekniske beskyttelsessystemer.

Åvl. § 53a annet ledd vil ikke bli drøftet i denne fremstillingen. Da dette dreier seg om distribusjon av utstyr og utgjør et så omfattende tema at det ikke vil være plass til å ta med dette her.

Åvl. § 53a tredje ledd inneholder unntaksreglene som grovt skissert består av at regelen ikke skal være til hinder for forskning i kryptologi, den skal ikke hindre privat tilegnelse av lovlig anskaffet verk på det som i alminnelighet oppfattes som relevant avspillingsutstyr og den skal heller ikke være til hinder for eksemplarframstilling etter åvl. § 16 (bibliotek, undervisning, forskning).

Unntaksreglene utgjør en sentral del av oppgaven da i særdeleshet hva angår privat bruk.

Åndsverklovens § 53 b er en gjennomføring av artikkel 6.4. i direktivet og utgjør en sentral del av denne fremstillingen.

Åndsverklovens § 53c tilsvarer tidligere § 54a og det presiseres i Odelstingsproposisjonen¹⁵ at det ikke tilsiktes noen realitetsendring og denne regelen vil således ikke bli berørt.

Åndsverklovens § 53d gjennomfører artikkel 7 i direktivet og faller også utenfor problemstillingen i denne fremstillingen.

1.3 Metode.

Oppgaven følger vanlig juridisk metode og åndsverkloven og dens forarbeider står sentral. Sentralt i arbeidet med denne fremstillingen står tolkning og redegjørelse for Ot. prp. nr 46 (2004-2005).

Oppgaven hører inn under opphavsrettens område og omhandler gjennomføringen av opphavsrettsdirektivet i norsk rett. EØS rett vil derfor være stå sentralt i denne oppgaven og i tillegg vil internasjonale traktater og konvensjoner bli berørt.

Fremstillingen tar utgangspunktet i gjennomføringen av en ny lovregel og det vil være lite rom for vurdering av rettspraksis med mindre det er sentralt i debatten rundt loven eller kan illustrere rettslige problem forbundet med lovregelen.

2 GJENNOMFØRINGEN AV OPPHAVSRETTSDIREKTIVET

¹⁵ Ot. prp. nr 46 s 158.

2.1 Bakgrunnen for lovendringen.

Den teknologiske utviklingen har de siste tiårene gitt helt nye utfordringer hva angår beskyttelse av åndsverk. frykt for at uberettigede får tilgang, piratkopiering, spredning uten samtykke og så videre førte til at rettighetshavere, opphavsmenn og andre med nærstående rettigheter stadig har utviklet nye systemer for å beskytte sine åndsverk.

Det er dette som er tekniske beskyttelsessystemer eller DRM¹⁶. Problemet med slike systemer sett fra en rettighetshaver eller opphavsmanns synsvinkel er at det ikke er mulig å lage et system som ikke kan omgås. Det er derfor nødvendig med et juridisk vern av disse systemene. Brukerne på sin side er ikke ubetinget positive til at rettighetshavere og opphavsmenn samt de med nærstående rettigheter i praksis plateselskap, filmselskap og så videre skal gies ytterligere vern. Mange fryktet at dette ville skje på bekostning av brukerne og at de store selskapene ville tjene ennå mer penger som følge en lovendring. Videre vil et vern av de tekniske beskyttelsessystemene også medføre en viss bekymring hva angår åndsretten idet man kan se for seg en situasjon hvor tekniske beskyttelsessystemer som er utformet for å verne verk som ikke har verkshøyde blir beskyttet. Det er tatt hensyn til denne problemstillingen i forarbeidene til loven og jeg vil komme tilbake til dette senere i oppgaven.

EUCD artikkel 6 ble først gjennomført etter at den teknologiske utviklingen var gått så langt at det var på høy tid med en lovregulering av vernet av de tekniske beskyttelsessystemene. Det ble likevel stilt mange kritiske spørsmål til hvordan

¹⁶ Jeg vil i denne fremstillingen hovedsakelig benytte termen "tekniske beskyttelsessystemer". Betegnelsen DRM vil imidlertid kunne forekomme i særdeleshet ved henvisning/sitat fra juridisk litteratur.

resultatet skulle bli når artikkel 6 skulle gjennomføres i norsk rett i form av endringer i åndsverkloven.

I tillegg til at endringen gjaldt innretninger som de fleste av oss er i befatning med daglig, er de fleste også meget bevisst på at dette er regler som kan gi konsekvenser i form av straff dersom man bryter dem. En del av motstanden som var tydelig i media¹⁷ og det var særlig fokuset på at en lovendring kunne avstedkomme straff som ble oppfattet som urettferdig som var tydelig fra brukerhold. Høringsrundene som er redegjort for i Odelstingsproposisjonen¹⁸ gir et godt innblikk i begge siders syn på gjennomføringen, idet organisasjoner tilknyttet både rettighetshaver, opphavsmann og andre med nærstående rettigheter samt brukerorganisasjoner har fått uttalt seg i tråd med hva som er vanlig under høringsrunder¹⁹.

Skepsisen til opphavsrettsdirektivet artikkel 6 var så stor i de fleste Europeiske land at dette gjorde seg utslag i at det kun var Danmark og Hellas som overholdt tidsfristen for gjennomføringen av artikkel 6.

Fristen for å gjennomføre direktivet var 22. desember 2002, Danmark og Hellas var først ute med gjennomføringen, senere fulgte Italia og Tyskland etter, men pr juli 2003 altså et halvt år etter at fristen for gjennomføring gikk ut var det kun disse fire landene som hadde gjort det. Dette skyldes den omfattende diskusjonen i forkant.²⁰

¹⁷ Tore Neset, artikkel i IT avisen 11.02.03 <http://www.itavisen.no/php/art.php?id=249554>. Artikkelen illustrerer debatten som startet i forkant av gjennomføringen av direktivet.

¹⁸ Ot. prp. nr 46.

¹⁹ Ot. prp nr 46

²⁰ A. Dahlqvist 2003-07-21 <http://nir.aktuellt.asp?ID=95>: "Aktuellt – Sverige – Pågående lagstiftningsarbeite.

Et viktig tema for debatten var hvordan man skulle ved en gjennomføring av direktivet skulle klare å ivareta hensyn til både opphavsmannen, rettighetshaveren og innehaveren av nærstående rettigheter på den ene siden og brukeren på den andre siden. Det var en utfordring å ut i fra direktivet lage et regelverk som virket rettferdig og som tok vare på interessene til begge parter? Problemstillingen var lett å identifisere seg med for folk flest noe media fanget opp og det ble produserte en rekke artikler som skisserte brukerens nye hverdag etter innføringen av det fryktede direktivet noe som fyrte opp under debatten.

Brukerne spurte seg om dette betydde slutten på bruk av sonefri DVD og Mp3²¹. Var det slik at aksepterte handlinger nå ville bli kriminalisert? Skulle man hindres i å ta sikkerhetskopier av eksemplarer man selv hadde kjøpt? Debatten syntes å engasjere så vel folk flest som fagpersoner og Stortingsrepresentantene.

Debatten engasjerer også opphavsmenn, rettighetshavere og andre med nærstående rettigheter som frykter at en lovendring vil medføre at de må gi fra seg mye av kontrollen over egne verk. For selv om de ønsker et vern av de tekniske beskyttelsessystemene vil dette også medføre en nærmere regulering av hva som er aksepterte handlinger fra brukers sider. Dersom bruker skulle gis en for vid adgang til å omgå de tekniske beskyttelsessystemene ville dette kunne få konsekvenser for rettighetshaverne. I Norge ble det tidlig lagt opp til et omfattende vern av brukerne siden det allerede i høringsutkastet ble presisert at det ville bli gitt unntak for privat bruk²²

²¹ Dette har vært tema og er omfattende gjengitt i referat fra møte 4. juni om endringer i åndsverkloven m.m. samt referat fra tilsvarende møte 8 juni med innlegg fra Olemic Thommessen som går imot forslaget. Det er ogdå grundig redegjort for i Ot. prp. nr 46.

²² Jfr. Åndsverklovens § 53a tredje ledd.

Særlig musikk og filmindustrien hevder å ha tapt mye penger på piratkopiering og det var ønskelig med ytterligere vern²³. Kopisperrer og tilgangskontroll på produkter blir stadig mer vanlig for å hindre ulovlig kopiering at personer som ikke har betalt for sitt verkseksemplar skal få tilgang.

Fra ulike kulturformidlere²⁴ så som musikkartister og så videre er det uttrykt bekymring for om de i fremtiden vil miste inntekter fra CD salg etc. som følge av dette. At rettighethaverne og de med nærstående rettigheter beholder kontrollen over sine verk slik at spredning av ethvert verkseksemplar skjer som følge av betaling ansees som viktig for å beholde et rikt kulturliv. Man vil lett kunne se for seg at opphavsmannen vil måtte stoppe å produsere film eller musikk av økonomiske grunner dersom man tillot kopiering. Det at man rammes hardt økonomisk av kopiering vil vel i hovedsak ramme mindre aktører i markedet. Noe som likefullt er bekymringsfullt.

Problematikken rundt kopiering gjør seg stadig mer gjeldende. Som følge av at CD er blitt enerådende på markedet og de fleste PCer har program for CD brenning kan man enkelt kopiere en CD av samme kvalitet som originalen. Dette står i sterk kontrast slik situasjonen var tidligere da den legendariske "opptakskassetten" som ble formidlet i de fleste musikkforretninger var det eneste alternativet ved kopiering. Systemet fungerte slik at man ved hjelp av en kassettpiller med to kassetttuttak kunne kopiere innholdet av den ene til en såkalt opptakskassett.

Kopien hadde utelukkende dårligere kvalitet enn originalen noe som resulterte i at denne formen for kopiering nok ikke ført til de helt store problemene for

²³ Dette er omtalt i RG 2004 s 414 (Borgarting lagmannsrett), den såkalte DVD-Jon dommen.

²⁴ Uttalelsen er basert min egen hukommelse fra uttalelser i media men gjør seg også gjeldende i det som er gjengitt i forarbeidene og da særlig Ot. prp. Nr 46.

opphavsmannen, rettighetshaveren eller andre med nærstående rettigheter. Dagens kopiering gir uante muligheter i form av at man ikke bare kan kopiere musikk, men også film, dataprogram osv...Slik sett har det helt klart blitt et marked for piratkopiering hvor formidlingen ofte har skjedd via websider, chat-rom eller nyhetsgrupper på Internett. Kopien er like god, nærmest for en kloning å regne. Men riktig utstyr vil man kunne kopiere både film og CD samt coveret innholdet på DVD eller CD vil holde samme kvalitet som originalen.

Når det skulle lages lovregler som skulle beskytte de tekniske beskyttelsessystemene var det viktig at disse beskyttet begge parter slik at både rettighetshavere og de med nærstående rettigheter og på den andre siden brukerne følte seg ivaretatt. Denne harmoniseringen har vist seg svært vanskelig noe særlig debatten under Stortingsforhandlingene her i Norge vitner om²⁵ Ulf Erik Knudsen fra FrP redegjorde for sin forvirring rundt emnet på denne måten: " Denne saken, disse Mp3 spillerne, som for øvrig ser slik ut (representanten viser frem en spiller), på størrelse med en sigaretteske, har skapt veldig mye hodebry for oss. I regjeringens utkast til lov anså man at dette ikke var relevant avspillingsutstyr når man hadde kjøpt et musikkspor på en CD. Det blir som man kjøper en flaske cola, skal man ikke kunne helle den over på glass og drikke den fra glasset²⁶På den ene siden opphavsmannen eller rettighetshaveren. Opphavsmannen er den som har skapt et åndsverk. Dette fremgår av lov om opphavsrett til åndsverk heretter kalt åndsverkloven § 1 første ledd. Hva som er definisjonen på et åndsverk fremgår av annet ledd.

²⁵ 4. juni – Endringer i åndsverkloven m.m. sak nr: 1 Innstilling fra familie-, kultur og administrasjonskomiteen om lov om nedring i åndsverkloven m. m. (Innst. O nr. 103 (2004 – 2005), jf. Ot. prp. nr 46 (2004 – 2005)

²⁶ FrPs representant er her midt i den diskusjon om relevant avspillingsutstyr som blir drøftet under punkt 4.1.

Piratkopiering fra særlig fra internett er et omfattende problem²⁷. De fleste EU/EØS land var i forkant av at opphavsrettsdirektivet ble vedtatt og gjennomført i de ulike landene i den situasjonen at den nasjonale lovgivningen hadde blitt hengende etter den teknologiske utviklingen. Behovet for en lovgivning som tok høyde for dagens teknologiske verktøy og raske utvikling var stor. I særdeleshet var det behov for i størst mulig grad å harmonisere disse reglene innad i EU/EØS²⁸.

Formålet med direktivet var også å holde tritt med utviklingen og det er blant annet vedtatt det skal fremlegges en rapport om direktivet fra Kommisjonen for Europa Parlamentet, Rådet og det økonomiske og sosiale utvalg, hvor man især undersøker bruken av direktivet i forbindelse med utviklingen på det digitale marked jfr. EUCD artikkel12²⁹.

Som tidligere nevnt var lovgivers utfordring spørsmålet om hvordan man skulle gjennomføre direktivet i form av endringer i åndsverkloven mens man samtidig lagde regler som ivaretok opphavsmenn, rettighetshavere og andre med nærstående rettigheters opphavsrettslige vern samtidig som brukergruppene skulle føle at deres innvendinger var blitt hørt og at de behold rettighetene til å utnytte et lovlig ervervet verkseksemplar til den bruk det var ment til. Høringsutkastet ble sendt ut 2. april 2003. Det ble noe oppsiktsvekkende presisert i pressemeldingen³⁰ at retten til kopiering til privat bruk ville bli opprettholdt: "retten til å kopiere til privat bruk opprettholdes. Slik kopiering må likevel skje på en slik måte som ikke er urimelig i

²⁷ Illustreres av RG 2004 s 414 (Borgarting lagmannsrett)..

²⁸ Jfr fortalen til EUCD.

²⁹ Det vises til EUCD med fortale I sin helhet.

³⁰ Høringsutkast om endringer i åndsverkloven m. m. av 02.04.03 og pressemelding nr 31/03 "EU direktiv om opphavsrett i åndsverkloven".

forhold til rettighethaverne. Derfor klargjør forslaget skal gjelde krav om såkalt lovlig kopieringsgrunnlag, dvs. at det ikke kan kopieres fra en ulovlig fremstilt kopi. Bakgrunnen for forslaget er at den digitale teknologien gjør det mulig å massekopiere på en helt annen måte enn tidligere, samtidig som kopiene blir like gode som originalen". Det kan se ut som at lovgiver ønsket å presisere at brukernes rettigheter ville bli ivaretatt da mye av diskusjonen i forbindelse med innføring av direktivet på en del brukernettsteder hadde grenset mot skremselspropaganda. Man hadde for øvrig sett en utvikling som gikk i retning av en stadig mer aggressiv piratkopiering som opphavsmannen rettighethaverne og innehaver av nærstående rettigheter langt på vei hadde forsøkt å stanse med stadig mer sofistikerte tekniske beskyttelsessystemer.

Fra rettighethaver hold herunder opphavsmann og de med nærstående rettigheter hadde man for lengst innsett at man ikke klarte å stanse piratkopieringen ved hjelp av tekniske beskyttelsessystemer, helt enkelt fordi det ikke gikk an å utvikle et beskyttelsessystem som ikke kunne omgås. Man ønsket derfor et vern av de tekniske beskyttelsessystemene det vil si av omgåelsen av dem. Dette er foranledningen både til EUCD artikkel 6 og senere åndsverklovens § 53. Man måtte imidlertid ta hensyn til hvilke tekniske beskyttelsessystemer loven skulle være ment å beskytte. Det er således fastslått at det er de effektive tekniske beskyttelsessystemer som er vernet etter åndsverklovens § 53 som følger av artikkel 6.

2.2 Forholdet mellom EUCD internasjonale traktater og amerikansk lovgivning.

Vern for tekniske beskyttelsesystemer ble introdusert ved WIPO Copyright Treaty og WIPO Performance and Phonogram Treaty i 1996. Norge er verken part i traktaten eller medlem av EU, men har en forpliktelse til å gjennomføre bestemmelsene via EØS avtalen.³¹

EUCD har en del fellestrekk med den amerikanske Digital Millennium Copyright Act heretter kalt DMCA fra 1998. DMCA er imidlertid langt mer omfattende og komplisert hva angår reglene om vern av tekniske beskyttelsesystemer enn hva EUCD er. Lovgiver har imidlertid sett på DMCA i arbeidet med EUCD og på mange måter kan de to lovene sies å ha samme formål, nemlig å regulere de tekniske beskyttelsessystemene ved hjelp av lovgivning. I likhet med hva som ble gjort i DMCA har man valgt å implementere WIPO traktaten fra 1996 i EUCD. Den skepsisen man møtte i medlemsstatene ved gjennomføringen av EUCD var i stor grad også basert på likheten med DMCA. Flere fryktet at dette kunne medføre en større markedsrett for de kommersielle kreftene, så som film- musikk og IT bransjen. Det ble imidlertid hevdet at EUCD i større grad enn DMCA har balansert sin artikkel 6 til fordel for brukeren blant annet som følge av artikkel 4³²

³¹ Rune Opdahl: "Implementeringen av opphavsrettsdirektivet artikkel 6. Er bestemmelsen om tekniske beskyttelsesystemer gjennomført korrekt i norsk rett?", spesialoppgave Universitetet I Oslo 2005, s 4.

³² Severine Dussoilier NIR 2002 "Expectations and technological Measures in the European Copyright Directive of 2001 – An empty Promise"

3 TEKNISKE BESKYTTELSESSYSTEMER SOM ER VERNET ETTER ÅNDSVERKLOVEN

Tekniske beskyttelsessystemer er regulert i åndsverklovens § 53a som er en gjennomføring av EUCD artikkel 6.1. til 6.3.

Det er ikke tatt inn noen definisjon av hva som menes med effektiv beskyttelse i den norske implementeringen av lovteksten. Etter EUCD, artikkel 6 er et beskyttelsessystem effektivt når bruken av et beskyttet verk eller nærstående rettigheter kontrolleres av rettighetshaver gjennom teknisk beskyttelsessystem som oppfyller beskyttelsesformålet.

Tekniske beskyttelsessystem er beskrevet som Tekniske beskyttelsessystemer eller DRM³³ er ...*teknologi som anvendes av rettighetshavere, eller av mellomledd på vegne av eller med tillatelse fra rettighetshavere, for å regulere sluttbrukers tilgang til og utnyttelse av digitalt innhold, gjennom håndhevelse av bruksregler knyttet til innholdet. Slike bruksregler kan i prinsippet enten være fastlagt i lov eller i avtaler mellom de berørte parter, eller de kan dikteres ensidig av rettighetshaveren på grunnlag av dennes faktiske besittelse av kontroll over innholdet. Siden bruksreglene også kan ha sitt grunnlag i avtale eller diktat fra rettighetshaver, trenger det ikke nødvendigvis være sammenfall mellom reglene som håndheves og de underliggende immaterielle rettsposisjoner, for eksempel dem som følger av opphavsrettslig lovgivning. Ulike regelverk har ulike definisjoner av vernede tekniske beskyttelsessystemer*³⁴

³³<http://folk.uio.no/gisle/essay/lovaa.pdf>. Gisle Hannemyr: *DRM er en forkortelse for Digital Rights Mangament eller digital rettighetsadministrasjon på norsk.*

³⁴ NIR 2006, Thomas Rieber-Mohn "Kravet til opphavsrettslig relevans som grunnstein i det norske forbudet mot omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer.

Det er som hovedregel forbudt å omgå tekniske beskyttelsessystem som *anvendes for kontrollere eksemplarframstilling eller tilgjengeliggjøre for allmennheten vernede verk*³⁵ jfr. åvl. § 53a første ledd. Det er beskrevet i odelstingsproposisjonen *enhver tilgjengeliggjøring som etter sin normalfunksjon har som formål å kontrollere de nevnte handlinger, kan utgjøre et teknisk beskyttelsessystem*. Det er videre oppstilt en rekke metoder som kan brukes for å kontrollere handlinger som er inkorporert i et teknisk beskyttelsessystem eksempelvis kryptering, koding *eller annen omforming av innholdet eller anvendelse av mekanisme for kopikontroll*³⁶

Det er altså gitt en vid beskrivelse av hva som menes med et teknisk beskyttelsessystem noe som også er tilsiktet³⁷ Så er det heller ikke tatt inn noen legaldefinisjon av tekniske beskyttelsessystemer i loven. Det er vel naturlig å anta at man har latt være å gjøre dette med tanke på den teknologiske utviklingen og at man kunne ville se tekniske beskyttelsessystemer utarbeidet via metoder man i dag ikke er kjent med bare om noen få år.

Resultatet av at det var en gitt en legaldefinisjon kunne være at enkelte nyere systemer som kommer til etter hvert vil kunne falle utenfor noe som vil kunne medføre konsekvenser både i form av en brems i den teknologiske utviklingen idet mange ville benytte seg av de allerede eksisterende systemer som er omtalt i lovgivningen. Men også en utvanning av begrepet tekniske beskyttelsessystemer særlig innenfor effektivitetskravet som vil bli drøftet nærmere.

³⁵ Ot. prp. nr 46 s 154.

³⁶ Ot. prp. nr 46 s 154

³⁷ Ot. prp. nr 46 s 155 *“Med hensyn til beskyttelsens tekniske utforming er definisjone nav tekniske beskyttelsessystemer ment å forstås vidt, og utformingen kan vanskelig tenkes å være avgjørende for hva som r et teknisk beskyttelsessystem.*

Man kan tenke seg en situasjon hvor de tekniske beskyttelsessystemene som er vernet er blitt eldre modeller som ikke lenger er aktuelle som følge av den teknologiske utviklingen i og på grunn av dette lett kan omgås med nyere modeller av tekniske innretninger og kunnskap blant folk flest og at dette kun unngås som følge av vernet. Da vil etter hvert hensikten falle bort idet de skal være ment og beskytte og bør oppfylle beskyttelsesformålet. Det ville bli omtrent om man lukket ytterdøren sin og stolte på at forbudet mot å åpne den uten tillatelse ville holde innbruddstyver ute.

Videre ville en slik regel kunne gi en vedvarende diskusjon idet rettighetshaverne og andre med nærstående rettigheter stadig ville ønske lovendringer for å få vernet sine beskyttelsessystemer slik at man i tillegg til et lovforbud også har en faktisk beskyttelse.

På den annen side vil en definisjon av de tekniske beskyttelsessystemene gi en bedre pekepinn på hva slags systemer som er beskyttet og gi bedre klarhet i hvilke som er omfattet av vernet. Slik loveregelen er i dag er det relativt mye rom for tolkning av bestemmelsen.

Det er også en aktuell problemstilling om det burde ha vært tatt inn en definisjon i den norske lovteksten siden det er gitt en definisjon i direktivet. Det er imidlertid gitt en noe uklar definisjon også i EUCD noe som er påpekt i juridisk litteratur³⁸

³⁸ Rune Opdahl spesialoppgave universitetet I Oslo 2005 s 22.

Departementet skriver i odelstingsproposisjonen at etter artikkel 6.3 første punktum er enhver teknologi, innretning eller komponent som anvendes i tilknytning til et verk eller arbeide for nærmere angitte formål omfattet av vernet³⁹. Det ble her lagt vekt på i odelstingsproposisjonen at et verk tilbys i ulike former, og det ble antatt fra departementets side at beskyttelsessystemets utforming i seg selv ikke skulle tillegges stor betydning i forhold til hva som er et vernet teknisk beskyttelsessystem.

3.1 Må et teknisk beskyttelsessystem være tilknyttet verkseksemplaret?

Det fremgår av odelstingsproposisjonen⁴⁰ at det tekniske beskyttelsessystemet også kan omfatte deler av avspillingsenheten. Det er imidlertid presisert at *imidlertid vil unntaket i tredje ledd annet punktum kunne medføre koblingen mellom verkseksemplaret og en bestemt avspiller ikke alltid er vernet mot omgåelse*. Her trer kravet om at det tekniske beskyttelsessystemet må være effektivt inn og dette blir drøftet under punkt 3.2.

³⁹ Ot. prp. nr 46, det fremgår av originalteksten: " for the purpose of this Directive, the expression "technological measures" means any technology, device or component that, in the normal course of its operation is designed to prevent or restrict acts, in respect of works or other subject-matter, which are not authorised by the right holder of any copyright or any right related to copyright as provided for by law or the sui generis right provided for in Chapter III of Directive 96/9/EC"

⁴⁰ Ot. prp nr 46 s 155.

3.2 Kravet til at et teknisk beskyttelsessystem er effektivt.

Det presiseres i åvl. § 53a at det er forbudt å omgå effektive tekniske beskyttelsessystemer.

Det er kun de effektive tekniske beskyttelsessystemene som var ment å rammes av artikkel 6. Definisjonen på et effektivt teknisk beskyttelsessystem finnes under artikkel 6 punkt 3 annet punktum⁴¹.

Norsk lovgiver har ikke gitt noen definisjon av hva som gjør et teknisk beskyttelsessystem effektivt. Temaet er imidlertid behandlet i forarbeidene⁴². Det viktigste kriteriet for at et beskyttelsessystem skal være effektivt er at det oppfyller beskyttelsesformålet. Dvs. at det langt på vei er et system som hindrer uvedkommende å utføre handlinger som ikke er godkjent av rettighetshaver eller andre med nærstående rettigheter. Det er altså et krav til at man fysisk blir stoppet fra å foreta en handling. Ønsker man likevel å utføre den må man omgå de tekniske beskyttelsessystemene. Nå er det imidlertid en del komponenter på markedet om omgår slike tekniske beskyttelsessystemene uten at bruker gjør noe aktivt for det uten nettopp da med å bruke det aktuelle utstyret som bidrar til å omgå beskyttelsessystemene.

⁴¹“... the use of a protected work or other subject matter is controlled by the rightholders through application of an access control or protection process which achieves the protection objective”.

⁴² Aktuelle forarbeider er: Ot prp. nr 46 om endringer i åndsverkloven m. m., Høringsutkastet av 02.04.03, Innstilling til Odelstinget nr 103 (2004 – 2005) om endringer i åndsverkloven m. m., Stortingsforhandlingene i Odelstinget nr 8 (2004 – 2005) om endringer i åndsverkloven m. m, Stortingsforhandlinger i Lagtinget nr 2 (2004 – 2005) om endringer i åndsverkloven m. m.

Departementet⁴³ har gitt et konkret eksempel på hva som ikke er et effektivt beskyttelsessystem. *"Etter departementets oppfatning vil systemer som nøytraliseres av f. eks. et tusjstrøk på selve platen eller ved at en tast på selve tastaturet holdes inne i forbindelse med innlensing, ikke oppfylle kravet til effektivitet etter bestemmelsene her"*⁴⁴

De systemer som med enkle midler som de fleste lett kan lære seg å omgå er altså ikke å anse som effektive i lovens forstand. Dette bidrar imidlertid ikke til å løse debatten rundt hva som er relevant avspillingsutstyr som jeg vil drøfte nærmere under punkt 4.1..

Et teknisk beskyttelsessystem skal ansees effektivt dersom bruken av beskyttede verker eller andre fremstillinger styres av rettighetshaver ved en adgangskontroll eller en beskyttelsesforanstaltning. Herunder nevnes kryptering, scrambling, eller annen omdannelse av verket, eller andre fremstillinger, eller kopianordninger som oppfyller beskyttelsesformålet⁴⁵

Departementet⁴⁶ viser til fortalen (48) der det fremgår at vernet av tekniske beskyttelsessystemer ikke skal *gå så langt at normal bruk av elektronisk utstyr innskrenkes*. Det presiseres også at det følger av fortalen at vernet ikke skal være til hinder for forskning i kryptologi. Det viser seg å være gjennomgående både fra EU

⁴³ Ot.prpr. s 109-128

⁴⁴ Ot. prp. nr 46 s 155.

⁴⁵ EUCD artikkel 6 har en slik definisjon av tekniske beskyttelsessystemer "technological measures shall be deemed effective where the use of a protected work or other subject matter is controlled by the rightholders through application of an acces control or protecting process, such as ecription, scrambling or other transformation of the work or other subject mater or a copycontrol mechanism, which achieves the protection object".

⁴⁶ Ot. prp. nr 46 s 110

sin side i forbindelse med utarbeidelse av direktivet og fra norsk lovgiverhold at man forsøker så langt det er mulig å utarbeide lover på det området som er mest mulig åpen for og støttende til den teknologiske utviklingen og dens fremme. Det er også tatt hensyn til at den teknologiske utviklingen er på fremmarsj hele tiden og slik sett er det i utgangspunktet et positivt trekk fra lovgiver å ikke gi en nærmere definisjon på hva som menes med tekniske beskyttelsessystemer.

Et beskyttelsessystem som er lagt inn i for eksempel en DVD-plate eller kan det være et beskyttelsessystem som er lagt inn i selve DVD-spilleren? Det er presisert i odelstingsproposisjonen at definisjonen på hva som er et teknisk beskyttelsessystem gjelder uavhengig av om beskyttelsen anvendes på et verk eller arbeide som er inkorporert i et fysisk produkt eller ikke. Det fremgår videre at dette kravet må sees i sammenheng med EUCD artikkel 6.3 andre punktum som inneholder en definisjon av hva som gjør et beskyttelsessystem effektivt og som følge av at der er effektivt er omfattet av vernet. Med effektivitet menes at det må oppfylle beskyttelsesformålet dvs. i form av eksempelvis adgang eller kopisperrer. Det er her lagt en klar føring på rettighetshaverne, opphavsmannen eller de med nærstående rettigheter at man ikke beskytter omgåelse av systemer som er for enkle dvs. lite effektive. Det må være snakk om et system som langt på vei hindrer adgang. Dette bidrar etter undertegnedes mening til å fremme den teknologiske utviklingen. Hadde man gått inn for å beskytte ethvert system som med enkle grep søkte å hindre tilgang til verket kunne utviklingen ha stoppet opp rett og slett fordi det ikke var i rettighetshavernes interesse å utvikle et bedre system når det de hadde likevel var beskyttet for omgåelse. Slik situasjonen er nå stilles det krav til at det tekniske beskyttelsessystemet er i stand til å og skal være laget for å fysisk hindre en omgåelseshandling. Det skal være et effektivt system som er egnet til og utviklet for å kunne stoppe forsøk på omgåelse. I praksis betyr dette at en kopisperre skal være utviklet for å stanse vanlige forsøk på ulovlig kopiering. En tilgangskontroll skal

inneholde en mekanisme som effektivt hindrer uvedkommende i å få tilgang. Det er altså meningen at vernet av de tekniske beskyttelsessystemene ikke skal erstatte gode beskyttelsesmekanismer. Men hindre omgåelse som nødvendigvis alltid vil kunne finne sted da det er umulig å lage et system som er helt vanntett for omgåelse. å kunne stoppe forsøk på omgåelse. I praksis betyr dette at en kopisperre skal være utviklet for å stanse vanlige forsøk på ulovlig kopiering. En tilgangskontroll skal inneholde en mekanisme som effektivt hindrer uvedkommende i å få tilgang. Det er altså meningen at vernet av de tekniske beskyttelsessystemene ikke skal erstatte gode beskyttelsesmekanismer. Men hindre omgåelse som nødvendigvis alltid vil kunne finne sted da det er umulig å lage et system som er helt vanntett for omgåelse.

Det presiseres for øvrig også i odelstingsproposisjonen⁴⁷ at departementet antar at det ikke ligger veldig strenge krav til systemet det vil si at det er så effektivt at det nærmest er umulig å omgå. Et slikt krav ville virke urimelig i den utstrekning at det har vært vanlig at redskap blant annet til omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer har vært spredt via internett og utarbeidet av datakyndige noe den såkalte DVD-Jon dommen vitner om⁴⁸

Et eksempel på et teknisk beskyttelsessystem som er for enkelt til å kunne bli vernet av loven er eksempelvis dersom man kommer inn på en nettside og blir møtt en pop-up som sier "denne siden er bare for deg som er medlem" og fortsetter med er du medlem? For deretter å gi deg tilgang dersom du svarer ja uten å sjekke om du faktisk er medlem. Et annet eksempel som faktisk eksisterer en del steder på nettsider med medisinsk informasjon er at det kommer opp en pop-up som spør om du er helsepersonell. Svarer du ja sjekkes ikke dette videre og du gies automatisk

⁴⁷ Ot. prp. nr. 46 s 115

⁴⁸ RG (Borgarting lagmansrett)

adgang til de medisinske artiklene. Dette er et beskyttelsessystem som ikke vil være vernet.

En annen side av dette er at det er de meget bevisste omgåelseshandlinger som rammes. Da det kreves arbeid eller spesielle innretninger for å omgå dem. Selve omgåelseshandlingen vil jeg komme nærmere inn på senere.

Det presiseres i odelstingsproposisjonen⁴⁹ at rettighetshavernes råderett over sine verk og arbeider innebærer at de "bestemmer om og i hvilken omfang materialet skal kunne utnyttes og nye teknologi øker den reelle muligheten for kontroll. Det her trukket frem eksempel at rettighetshaverne kan velge om de vil gjøre sine verk tilgjengelig enten ved online koblinger (bruke av brukernavn og passord for eksempel) eller om man velger å spre dem i fysiske eksemplarer i elektronisk form som DVD- og CD plater.

Når det gjelder dataprogrammer angår har man sett en utvikling der man i større grad betaler for disse og laster de ned via passord og koblinger på internett. Det er i stor grad slik at for nyere datamaskiner som for eksempel har operativsystemet Windows XP så finnes det alltid tilgjengelige nedlastningsområder på internett hvor man med å betale med kredittkort eller via nettbank gis passord for å kunne laste ned å ta i bruke programmet. Det er ofte programmer tilpasset eldre operativsystemer som fortsatt er tilgjengelig på CD rom. Dette er så vanlig at de fleste som bruker datamaskiner i dag jevnlig opplever dette. Det fremheves i odelstingsproposisjonen "at tekniske systemer for å begrense tilgang og bruk kan gi rettighetshavere langt bedre mulighet for å forhindre piratproduksjon og ulovlig

⁴⁹ Ot. prp. nr 46 s 118

tilgjengeliggjøring, samtidig vil anvendelsen av tekniske beskyttelsessystemer kunne få virkning for i utgangspunktet helt legitime brukerinteresser"⁵⁰.

Eksempelvis selger en internett-leverandør ofte sine tjenester inkludert et antivirus program. Dette antivirus programmet kan lastes ned fra internettleverandørens nettside ved hjelp av passord og brukernavn. Hver abonnent gis en lisens pr program men denne fornyes når det kommer en oppdatert versjon. For å unngå piratkopiering er denne siden beskyttet og en bruker som da mister antivirusprogrammet vil grunnet at dette er lastet ned fra internett ikke ha mulighet til å laste det ned på nytt. Dette til tross for at han har betalt for bruk av programmet i hele perioden han har avtale om internettilgang gjennom leverandøren. Brukeren vil her ha betalt for en tjenesete han ikke får og det bør derfor stilles krav til internett leverandøren om at han gis et nytt brukernavn og passord eventuelt en ny lisens slik at han kan utnytte programmet som han betaler for gjennom abonnementsprisen. Det samme gjelder dersom man kjøper en CD-rom som inneholder et program som kun kan kopieres en gang. Dersom innholdet i et program forsvinner fra datamaskinen har ikke bruker mulighet til å laste inn innholdet i CD romen på nytt da denne inneholder en sperre som gjør at innholdet kun kan kopieres en gang. I dag vet de fleste brukere at de har mulighet til å hente tilbake programmer som er slettet i vanvare ved for eksempel å tilbake stille maskinen. Men uansett vil en slik ordning sette brukerne i en utsatt situasjon. Skjer det noe under eller etter at programmet lastes ned er det altså ikke sikkert man får brukt det.

Det fremgår av artikkel 6.1. at det er forbudt å omgå tekniske beskyttelsessystemer som er definert i artikkel 6.3.⁵¹. Også her presiseres det i odelstingsproposisjonen at

⁵⁰ Ot. prp. nr 46 s 119.

⁵¹ " For the purpose of this Directive, the expression technological measures means any technology, device, or component, in the normal course of its operation, is designed to prevent or restrict acts, in respect of works or other subject-matter, which are not to be authorised by the rightholder of any copyright or any right related

ansvar for omgåelse etter artikkel 6.1 aktualiseres "hvis gjerningsmannen visste eller hadde rimelig grunn til å vite at han foretok en omgåelseshandling".

Disse reglene har hittil vært inntatt i straffeloven.

Det er altså den bevisste handling som søkes straffet etter lovregelen men samtidig legger det et krav på brukerne at man undersøker i forkant om man kan være i ferd med å foreta en omgåelseshandling.

Eksempelvis om man bruker teknisk utstyr som automatisk bryter en kopisperre uten at man selv har gått til innkjøp av det med den hensikt at det skal bryte slike sperrer og uten at man har koblet om noe i den tekniske løsningen eller på annen måte manipulert den for å få den til å omgå et beskyttelsessystem. Man har likevel gjort en ulovlig omgåelse selv om man uten å ha noe spesielt motiv for det benytter seg av en teknisk innretning til å omgå kopisperrer. Man kan jo da spørre seg hvor langt man må gå før man har gjort noe ulovlig?

Det kan også være tilfeller der man har behov for å omgå sperrer for å kunne benytte seg av det verkseksemplaret man har tilegnet seg. Dett an eksempelvis være tilfellet derom man ønsker å spille av en CD i bilen⁵², men kopisperren på CDen hindrer avspilling på bilstereoens system. De fleste vil finne det urimelig at man da

to copyright as provided for by law or the sui generis right provided for in Chapter III og Directive 96/9/EC. Technological measures shall be deemed "effective" where the use of a protected work or other subject-matter is controlled by the rightholders through application of an access control or protection process, such as encryption, scrambling or other transformation of the work or other subject matter or a copy control mechanism, which achieves the protection objective"

⁵² Ot. Prp. Nr 46 s 119

må nøye seg med å ikke spille av CDen av frykt for å bryte kopisperrer. Er hensikten å spille av CDen til privat bruk vil det i et slikt tilfelle altså være aktuelt og i tråd med lovens unntak at man kan bryte kopisperrer for å spille av den CDen man faktisk har kjøpt. Forutsetningen for at man kan bryte kopisperren i dette tilfelle er at det er det som skal til for å spille av. Det behøver imidlertid ikke dreie seg om en kopisperre men et hvilket som helst teknisk beskyttelsessystem som hindrer avspillingen på den aktuelle bilstereo.

Denne regelen er helt klart oppstilt ut i fra forbrukerhensyn. Man ville fått meget sterke reaksjoner dersom man ikke tillot slik bruk. Faktisk var det slik at det var med den begrunnelse at det kom til å hindre slik bruk at gjennomføringen av EUCD i norsk lov ble møtt med en slik motbør fra folk flest. Man fryktet at man måtte forholde seg til kun noen få systemer som igjen støttet andre systemer og at dette ville gi rettighetshaverne stor markedsrett og økt inntjening samtidig som det ville berøve brukerne friheten til å velge fritt hvilke produkter man ville benytte.

Det bør også nevnes at de fleste rettighetshaverne⁵³ i alle fall i forkant av den norske gjennomføringen langt på vei var enige i dette. Så er det også lagt inn i lovgivningen at det ikke er tillat å tilby slikt utstyr dvs. utstyr som er egnet til å bryte et teknisk beskyttelsessystem for å tillate bruk innenfor det private området. Selv om det er åpnet for en viss ikke-erhvervsmessig distribusjon.

Det ligger i ordlyden at det dreier seg om ulovlig omgåelse idet man innser at man bryter sperrer eller burde ha innsett det.

⁵³ Ot. Prpr. Nr 46 s 109-128 høringsuttalelser m.m.

De fleste databrukere av i dag er ganske kjent med eksempelvis kopisperrer. Dersom man går til innkjøp av en ny teknisk innretning bør det ringe en bjelle om denne plutselig lar deg kopiere innhold du antar du ikke vil få kopiert. Forsøk på å kopiere ved hjelp av en innretning når man er vel vitende om at dette normalt er ulovlig for eksempel ved at det står på produktet vil jo være en annen ulovlig omgåelse.

Slik direktivet fremgår, stilles det i alle fall krav til at brukeren undersøker hva han eller hun er i ferd med å gjøre ved hjelp av den tekniske innretningen. Det betyr altså at dersom man bryter en kopisperre for å spille av innenfor det private området så er det tillat etter loven, men det krever en viss bevissthet. Er man i besittelse av en komponent som bryter kopisperrer og denne da kan spille av CDer til tross for kopisperrer noe som ellers ikke ville ha gått så kan man ikke tillate seg å bruke denne til å kopiere over innholdet dersom hensikten er å tilegne seg en kopi. Det er imidlertid åpnet for at man kan tillate en midlertidig lagring som ligger der for at man kan spille av eksempelvis på en datamaskin.

Man har sikret seg mot at bruker i vanvare får tak i slike innretninger ved at man har nedlagt et generelt forbud som fremgår av åvl. § 53a første og andre ledd jfr artikkel 6.2 i opphavsrettsdirektivet.

Man vil her kunne tenke seg at dersom man deler ut eksempelvis som et ledd i markedsføring en innretning som omgår tekniske beskyttelsessystemer er dette ulovlig og det vil også være ulovlig å bruke det. Mange benytter seg i dag i stor utstrekning av gratis programvare som tilbys på internett. En rekke av disse programmene vurderes i tidskrifter for IT etc. og anbefales via brukernettsteder. Artikkel 6 skal ikke gjelde for datamaskinprogrammer, det er det såkalte edb-direktivet (91/250/EØF) som regulerer dette.

Man er altså selv ansvarlig for å påse at man ikke benytter programmer som er egnet til å omgå tekniske beskyttelsessystemer. Bruker man dem til det har man foretatt en omgåelseshandling. Nå er det også kjent for nettbrukerne at man bør ta en del forhåndsregler for man laster ned ukjent programvare på nettet, men svært mange tar imot eller bestiller relativt ukritisk gratis teknisk innretninger som har vært omtalt i aviser og i IT media. Hva om et slikt program inneholder funksjoner som bidrar til å omgå et teknisk beskyttelsessystem. Har man da foretatt en ulovlig handling? Dette avhenger da av om man har forstått eller hadde grunn til å forstå at innretningen omgikk tekniske beskyttelsessystemer. Men hva om disse er så avanserte at man ikke oppdager det. Plikter man da å undersøke dette på forhånd? Og er det slik at det er strengere krav til forhåndsundersøkelse dersom man tar imot tekniske innretninger med en relativt ukjent utgiver?

Odelstingsproposisjonen⁵⁴ sier noe om det å være i besittelse av innretninger som er egnet til å omgå tekniske beskyttelsessystemer. Det er klart at besittelse for ervervsmessige formål er forbudt. Men hva med en privatperson uten særlig teknisk innsikt? Det fremgår av odelstingsproposisjonen at privates besittelse ofte ikke vil være forbudt, mens en eventuell bruk av innretningen for ulovlig å omgå beskyttelse vil være det.

Man ser da at dersom man har i besittelse en innretning og denne innretningen inneholder en funksjon som kan omgå tekniske beskyttelsessystemer så er det i seg selv ikke ulovlig å oppbevare denne. Men dersom man tar i bruk mekanismen og den bruken medfører at man omgår et teknisk beskyttelsessystem så er handlingen ulovlig.

⁵⁴ Ot. Prp. Nr 46 s 113

Nå kan det jo dreie seg om en innretning som har et annet formål enn å omgå tekniske beskyttelsessystemer. Men likevel har mekanismen som gjør at den kan omgå det. Da vil det klart være forbudt å markedsføre at denne funksjonen finnes. Eksempelvis kan man tenke seg at brukere ville grunnet at de var kjent med at innretningen kunne omgå tekniske beskyttelsessystemer kjøpe den for å omgå disse, men hevde at de hadde kjøpt den til et annet formål og ikke var kjent med dette. Man kunne derfor risikert at slik innretninger fortsatt ble omsatt under dekke å ha et annet formål, men ville blitt solgt fordi brukerne var gjort kjent med at den hadde en evne til å omgå tekniske beskyttelsessystemer. Dette ville jo i prinsippet vært meget effektiv markedsføring og det er åpenbart hvorfor man behøver et forbud mot dette.

På den annen side vil rettighetshaver kunne tenke at dersom det er mulighet for å kopiere inn programmet flere ganger vil brukeren låne bort dette til sine venner og

Det er imidlertid blir hengende igjen en rekke uklarheter hva angår unntaksreglene samt hva som menes med relevant avspillingsutstyr noe som vil bli redegjort for under punkt 4.1.

3.2.1 Rettsprakis

En aktuell sak å se på er den såkalte DVD-Jon dommen⁵⁵ Det vakte internasjonal oppmerksomhet da den norske unggutten som i media er kjent som DVD-Jon klarte å knekke kildekode på en DVD for å spille den av under operativsystemet Linux.

⁵⁵ RG 2004 s 414 (Borgarting lagmansrett) DVD-Jon dommen i denne oppgaven også vist til som ”J”.

Saken har relevans i debatten om tekniske beskyttelsessystemer, men det bør bemerkes at tiltalen gjaldt brudd på straffelovens Straffeloven § 145 annet jf tredje ledd og fjerde ledd. Saken er altså ikke prøvet mot åndsverklovens regler etter gjennomføringen av EUCD. Saken ble trukket frem i forkant av gjennomføringen av EUCD. Blant annet for å beskrive problemstillingen rundt tekniske beskyttelsessystemer.

Beskyttelsessystemet CSS (Content Scramble System) brukes for å beskytte innholdet på en DVD. Dette beskyttelsessystemet fungerer slik at man ved hjelp av en kryperingsalgoritme og et sett krypteringsnøkler kan omvandle innholdet på DVD en til en form som gjør at den bare kan lese av en bestemt utrustning som inneholder et bestemt oppsett av krypteringsnøkler. Dersom et firma som produserer DVD-spillere kreves det at de inngår en avtale med den aktuelle DVD-produsenten eller organisasjonen som forvalter patentet gjerne en lisensavtale som gjør at de får tilgang på algoritmen og oppspillingsnøkkelen. I avtalen forplikter produsenten seg til å beskytte dette materialet på en bestemt måte når det er dekryptert og hemmelighold er viktig da tilgang kan medføre at noen vil kunne bryte det tekniske beskyttelsessystemet.⁵⁶

Følgende var lagt til grunn for tiltale *Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette I perioden september 1999- 24. januar 2000, via Internett fra bopæ i xx⁵⁷, deltok J⁵⁸ i knekkingen av det tekniske beskyttelsessystemet Content Scrambling System ("CSS"), lisensiert av DVD Copy Control Association Inc, for å beskytte DVD-filmer produsert av Motion Pictures Association mot kopiering. En*

⁵⁶ Jfr. Westmans artikkel i NIR 2002/2 – Tekniska åtgärder – teknikk, juridikk och politik.

⁵⁷ Bosted er fjernet da dette er en personopplysning som ikke har relevans for denne fremstillingen.

⁵⁸ Fullt navn er redigert bort og erstattet med J da navnet ikke har relevans for denne fremstillingen.

DVD-film er en film som er lagret elektronisk på en DVD-plate. Basert på kunnskap om hemmelig algoritme og spillenøkler inkorporert i CSS, laget J Windows-programmet DeCSS. Ved bruk av DeCSS fremstilles en ubeskyttet kopi av DVD-filmen. J benyttet DeCSS på egne DVD-filmer, og han spredte DeCSS flere ganger i flere versjoner via Internett (både) i nevnte periode. Ved det beskrevne forhold skaffet J seg uberettiget adgang til det hemmelige nøkkellageret i CSS. Videre brøt J kopibeskyttelsen på DVD-filmene og skaffet seg og andre adgang til dataene på DVD-platene i ubeskyttet form. Adgangen var uberettiget fordi DVD-filmene var solgt med forutsetning om at brukeren skulle bruke autorisert avspillingsutstyr og respektere kopibeskyttelsen. Tilegnelsen av filmene i ubeskyttet form har voldt skade fordi rettighetshaverne ikke lenger har vern mot uberettiget spredning av filmene⁵⁹.

I saken ble det innhentet en ekspert som gjorde en test av det aktuelle CSS (beskyttelsessystemet som var brukt) testen ga resultat som gjengitt nedenfor.

Det er på det rene at krypteringsalgoritmen i CSS er svak. På det tidspunkt filmbransjen og forbrukerelektronikkbransjen gikk sammen om å utarbeide et system for sikker distribusjon av innholdet på en DVD-plate, forbød den amerikanske eksportlovgivningen at det ble brukt mer enn 40 bit kryptering. Det byr ikke på alt for store problemer å knekke en slik kryptering. Lagmannsretten legger til grunn at en relativt sikker kryptering må være på i alle fall 64 bit. Bankene sikrer informasjon over nettet med 128 bit, som regnes som svært sikkert. Da vitnet Stevenson i slutten av november 1999 foretok en kryptoanalyse av CSS-algoritmen med sikte på å få ut filmnøklerne, viste det seg at den i realiteten kun representerte en effektiv beskyttelse tilsvarende 16 bit. Krypteringen må etter dette betegnes som svært svak. Basert på denne kryptoanalysen laget for øvrig Stevenson et program

⁵⁹ RG 2004 s 414 (Borgarting lagmansrett).

som kunne knekke en vilkårlig CSS nøkkel på mindre enn ett sekund, noe som tillot avspilling av DVD-plater på ulisensierte DVD-spillere uten bruk av spillernøkler overhodet⁶⁰.

Det er her lagt vekt på at det aktuelle beskyttelsessystemet CSS hadde en svak krypteringsalgoritme noe som gjør at det er lett å omgå og det pekes på at systemet ikke er effektivt nok.

Det bemerkes for øvrig at det faktum at beskyttelsessystemet ble kompromittert snarere skyldes at systemet var utilstrekkelig enn at forsøkene var spesielt iherdige. Stevenson betegnet systemets sikkerhet som svært lav, og det sier seg selv at et slikt system lettere vil bli utsatt for forsøk på knekking enn systemer som i utgangspunktet virker robuste.⁶¹

DVD-Jon ble frifunnet i lagmannsretten men saken vakte stor oppmerksomhet fordi den illustrerte den rettslige problematikken EUCD ville medføre.

Sett ut i fra de beviser som er ført for lagmannsretten hva angår CSS sin effektivitet finner jeg det lite trolig at dette systemet ville ha vært vernet utifra reglene i åvl. § 53a. Dette er på grunnlag av at det tekniske beskyttelsessystemet må være effektivt, noe CSS er målt til å ikke være idet det var relativt lett å omgå. Denne vurderingen er gjort ut i fra de forarbeider som foreligger og drøftelser i juridisk litteratur. Det er spesielt momentet om at CSS viste seg svakere enn andre beskyttelsessystem som er avgjørende.

⁶⁰ se fotnote 27.

⁶¹ Lagmannsrettens bemerkning RG 2004 s 414.

4 Unntakene fra vernet om omgåelse av de tekniske beskyttelsesystemene.

Det er gitt flere viktige unntak fra vernet for omgåelse av de tekniske beskyttelsesystemene. Det fremgår av åndsverklovens § 53 a tredje ledd at bestemmelsene ikke skal være til hinder for forskning i kryptologi⁶²⁶³ Jeg vil ikke gå nærmere inn på forskning i kryptologi da det er flere unntak som har langt større betydning så som relevant avspillingsutstyr, opphavsrettsrelevante handlinger, herunder privat fremføring, pliktavlevert materiale og frivillige avtaler.

Det vil fremgå i fremstillingen av dette at enkelte av unntaksbestemmelsene skapte stor debatt under lovarbeidet i Stortinget og bidro i stor grad til at åndsverkloven i dag ansees som en Mp3 lov. Grunnet det store fokuset på forbrukerinteresser.

4.1 Relevant avspillingsutstyr.

Regelen om relevant avspillingsutstyr reguleres i åndsverklovens § 53a tredje ledd annet punktum og er en unntaksregel som vakte som debatt i forkant av gjennomføringen av direktivet.

Dette har også resultert i at endringen i åndsverkloven ofte sees i sammenheng med Mp3 spillere. Som følge av at departementet forslår at vernet mot omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer ikke skulle hindre den private brukers tilgang på relevant avspillingsutstyr. I et åpent brev til familie-kultur og

⁶² Kryptologi omhandler koder satt i system kjent for mange gjennom Dan Browns fantasifulle bøker.

administrasjonskomiteen⁶⁴ kommer to professorer ved institutt for privatrett med konkret lovforslag og uttrykker bekymring for at åndsverkloven som følge av debatten rundt at man kunne forsere en kopisperre for å spille av en CD på en CD spiller eksempelvis i bilen, men ikke på en Mp3 spiller har fått *den lite flatterende betegnelsen Mp3-loven*.

Når det skulle lages lovregler som skulle beskytte de tekniske beskyttelsessystemene var det viktig at disse beskyttet begge parter slik at både rettighetshavere og de med nærstående rettigheter og på den andre siden brukerne følte seg ivaretatt.

Denne harmoniseringen har vist seg svært vanskelig noe særlig debatten under Stortingsforhandlingene her i Norge vitner om⁶⁵ Ulf Erik Knudsen fra FrP redegjorde for sin forvirring rundt emnet på denne måten: " Denne saken, disse Mp3 spillerne, som for øvrig ser slik ut (representanten viser frem en spiller), på størrelse med en sigaretteske, har skapt veldig mye hodebry for oss. I regjeringens utkast til lov anså man at dette ikke var relevant avspillingsutstyr når man hadde kjøpt et musikkspor på en CD. Det blir som man kjøper en flaske cola, skal man ikke kunne helle den over på glass og drikke den fra glasset⁶⁶

På den ene siden opphavsmannen eller rettighetshaver det vil selges flere eksemplarer av programmet. Et resultat av dette kan være at produsenten ser seg nødt til heve prisen på programmer som kan kopieres inn flere ganger eller at programmet utgår fordi det ikke lønner seg å selge det. Dette kan bidra til å bremse

⁶⁴ Rognstad og Kolstad DRM og forbrukervern – forslag til løsning Oslo 2005.

⁶⁵ 4. juni – Endringer i åndsverkloven m.m. sak nr: 1 Innstilling fra familie-, kultur og administrasjonskomiteen om lov om nedring i åndsverkloven m. m. (Innst. O nr. 103 (2004 – 2005), jf. Ot. prp. nr 46 (2004 – 2005)

⁶⁶ FrPs representant poengterer her noe av hensikten med relevant avspillingsutstyr.

den teknologiske utviklingen noe som ikke er ønskelig. Dette er omtalt i odelstingsproposisjonen⁶⁷ som at "de er et dilemma at for innholdsleverandøren at systemer som skal beskytte mot skadelig piratvirksomhet også legger til dels sterke bånd på den alminnelige brukers anvendelse av lovlig ervervet eksemplar. Dette reiser også spørsmål om hvilket vern slike systemer skal gies og i hvilken utstrekning vernet skal gjelde". Det presiseres videre at det både er rettighetshavers og samfunnsmessige interesser åndsverkloven skal ivareta. Videre fremgår det at forslaget som legges frem i odelstingsproposisjonen⁶⁸ skal det bringes lovgivning som er i samsvar med reguleringen i det to internettraktatene i WIPO dvs WCT og WPP

Det kan være vanskelig å skille mellom systemer som anvendes for å kontrollere handlinger som er opphavsrettslige relevante handlinger som er tekniske beskyttelsessystemer. Antipiratgruppen uttalte i høringsrunden at departementet forslag til avgrensing ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til datatekniske forutsetninger.

Antipiratgruppen hevder at departementets syn angivelig bygget på en forutsetning kan utstyre åndsverk i digital form med forskjellige beskyttelsessystemer. De peker på at det i praksis er slik at beskyttelsessystemer som skal hindre kopiering av en CD også vil kunne skape et tilsvarende produkt. Det er også en altfor omfattende oppgave å få til at de ulike rettighetshaverne inngikk avtaler med hverandre. For det første ville det høyst sannsynlig ha medført at store aktører i markedet ville få lettere tilgang til å inngå avtaler og mindre aktører ville få problemer med innpass i markedet noe som ville virke hindrende på nyetablering.

⁶⁷ Otg prp. Nr 46 s 109 -128

⁶⁸ Ot. prp. nr 46 s 109 - 128

4.2 Avgrensingen i forhold til opphavsrettslige relevante handlinger.

Dette er en gjennomføring av direktivets artikkel 6.3 som er innført i åvl. § 53a.

Den såkalte regionskodingen av DVD_plater omfattes ikke av vernet fordi en slik regionskoding ikke er gjort for å begrene opphavsrettsrelevante handlinger.

Ut i fra et konkurranserettslig perspektiv ville man kunne anta at EU ville ønsket å beskytte regionskodingen ut i fra ønsket om en regional fremfor global spredning av verkseksemplar. At kodingen i de sonefrie DVD spillerne ikke er beskyttet medfører at den enkelte bruker kan kjøpe inn sitt eksemplar fra hvor som helst i verden gjerne via nettet og kunne spille den av hjemme. Når man ser dette i sammenheng med at prisnivået er ulikt i ande deler av verden vil man se at særlig brukere i den vestlige verden vil spare en del på en slik løsning. Når det fremholdes regionskodingen på DVD platene ikke er beskyttet så medfører ikke dette at man kan bryte andre sperrer ved bruk av en såkalt sonefri DVD dette er avgrenset til de opphavsrettsrelevante handlingene. Dette medfører at en kopikontroll i en sonefri DVD spiller fortsatt vil være vernet.

Det er altså ingen innretninger som kan bryte enhver teknisk beskyttelse men man må hele tiden spør seg hvilke handlinger den aktuelle beskyttelsen er ment å verne mot.

En regionskoding er ment å verne mot at man spiller av en DVD film som tilhører en annen sone enn den spilleren er laget for. En kopisperre er for eksempel lagt inn for å hindre kopiering som rettighetshaver ikke har samtykket i. At det kun er den siste som er omfattet av vernet følger av reglene om de opphavsrettsrelevante handlingene.

Det var dette som utløste diskusjonen rundt bilstereoer og Mp3 spillere⁶⁹. Mange hadde oppdaget at man tidvis ikke kunne spille av enkelte CD (som følge av dens tekniske beskyttelsessystem) i enkelte type CD spillere. Bilstereoer ble brukt som eksempel på grunn av den kopisperren som lå i Cden. Det ble dermed konkludert med at den private bruker som kjøpte seg en Cd vitterlig hadde rett til å spille den av på den Cd spilleren de hadde uavhengig av kopikontrollanordningen. Denne skulle jo verne mot kopiering ikke avspilling. På samme grunnlag kunne man jo si at man hadde rett til å spille av CD sporet sitt på en Mp3 spiller. De fleste hadde jo en slik nå. den var langt mindre og hadde for lengst overtatt markedet etter lomme CD spilleren. Mp3 spilleren er liten har stort minne og kan puttes i lommen. Men man jo på et eller annet vis overføre innholdet fra CDen til Mp3 spilleren og da omdanner man innholdet man kopierer det over.

Det ble etter hvert klarlagt at private brukere kunne benytte Mp3 spillere som relevant avspillingsutstyr⁷⁰ som følge av den store debatten som jeg tidligere har redegjort for. Dette er imidlertid lite gjennomtenkt og det er ikke tatt høyde for at det også vil komme andre lignende systemer og kanskje mer avanserte systemer som etter hvert vil erstatte Mp3 spilleren. Hva skjer da? Vil man fortsatt kunne bruke dem? Hvis ja vil jo dette kunne innebære et omfattende innhugg i

⁶⁹ Se spesilet møte 4 juni om endringer i åndsverkloven m.m. der flere av representantene viser glødende engasjement for dette temaet.

⁷⁰ Ot. Prp. Nr 46 s 157

rettighetshavers kontroll. Det betyr jo at så lenge hensikten er å spille av verket kan man benytte en innretning som bryter en rekke andre sperrer ja man kan endatil kopiere så lenge hensikten er å spille av. Men hvor går da grensen for når kopiering ikke lenger er tillat?

Departementet ⁷¹har presisert at *kravet til at avspillingsutstyret skal være relevant innebærer at bruker ikke står fritt ved valg av avspillingsenhet*. det er gitt et eksempel om at dersom bruker kjøper en vinylplate kan denne ikke spilles av i CD spilleren. nå er jo spørsmålet om ikke dette illustrerer mye av problematikken mellom CD og Mp3 i og med at Mp3 er den nyeste versjonen og CD den noe eldre versjonen på samme måte som vinylplaten var en av forgjengerne til CDen bare avbrutt av kassetten. (Som vel aldri egentlig var helt akseptert av de musikk interesserte da den hadde en rekke feil og mangler som gjennomgående dårlig lyd og manglende evne til å skifte spor direkte noe den gamle vinylplaten hadde og som også CDen har).

Det viser her til artikkel 6.3. første punktum hvor vernet av de tekniske beskyttelsessystemer knyttes til de systemer som under sin normale funksjon skal hindre eller begrense handlinger som rettighetshaver ikke har gitt tillatelse til. Det kan dreie seg om kopisperre adgangskontroll osv. Definisjonen som er lagt til grunn i odelstingsproposisjonen opplyses å være felles for de nordiske land og det fremkommer her at det dreier seg om handlinger som er tillagt rettighetshaver i kraft av å være rettighetshaver, altså eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring for allmennheten jfr. åndsverklovens §§ 2 og 11 A som er nye etter lovendringen

⁷¹ Ot. prp. nr. 46 s 156.

Det fremholdes at fremføring av eneretten etter § 2 bare i den grad den finner sted utenfor det private området. Fremføring på det private området er således ikke opphavsrettslig relevant. Midlertidig eksemplar reguleres av § 11 a slik at et midlertidig eksemplar som oppstår i forbindelse med lovlig bruk av et verk heller ikke er en opphavsrettslig relevant handling. Departementet har som nevnt konkludert med at regionskoder på DVD-filmer for å dele opp markedet ikke er tekniske beskyttelsessystemer i lovens forstand. det er skrevet rett ut at salg av sonefrie DVD spillere som følge av dette ikke vil være forbudt etter forslaget.

Dette har vært et omstridt tema i debatten før lovendringen. En del brukere fryktet at de vil bli kriminalisert grunnet bruk av sonefrie DVD spillere og en periode vegret flere seg for å kjøpe dem. Man skulle kunne tro at EU egentlig ville ha ønsket at de såkalte sonefrie DVD spillerne faktisk ble omfattet av reglene som følge av at de er tilhenger av regional spredning av verkseksemplar innenfor sitt område. Fremfor en global spredning slik man vil se med de sonefrie DVD-spillerne. Men på den annen side er dette områder som bør reguleres av konkurranserettslige regler ikke opphavsrettslige.

Dersom et system kun brukes for å kontrollere handlinger som ikke er opphavsrettslig relevante bær vern for slike erverves gjennom avtale. Rettighetshavernes adgang til å inngå kontrakter kan således fungere som en forlengelse av vernet av de tekniske beskyttelsessystemene. Det er altså bare tekniske beskyttelsessystemer som anvendes for å kontrollere opphavsrettslige relevante handlinger som kan være tekniske beskyttelsessystemer i lovens forstand. *Basert på en angivelig fellesnordisk fortolkning av direktivet, har norsklovgiver*

*valgt å utforme omgåelsesforbudet slik at det som utgangspunkt kun gjelder teknologi som regulerer de samme handlingene som opphavsretten selv regulerer*⁷²

Dette er også bakgrunnen for at dette direktivet er implementert i åndsverkloven og ikke i for eksempel straffeloven hvor lignende lovgivning finnes i dag. Fordi det er ment å verne tekniske beskyttelsessystemer innenfor opphavsrettens område altså å kontrollere opphavsrettslige relevante handlinger det vil si handlinger som reguleres av opphavsretten eller av åndsverkloven. Det betyr at når det er oppstilt et forbud mot spredning av verkseksemplar uten rettighetshavere, opphavsmann eller innehaver av nærstående rettigheter og et teknisk beskyttelsessystem er utarbeidet og virker med tanke på å hindre slik spredning ja så hindrer det tekniske beskyttelsessystemet en opphavsrettslig relevant handling. En sone- koding på en DVD for hindrer handlinger i forhold til konkurranserettslige formål som altså ikke reguleres av opphavsretten og er således ikke opphavsrettslig relevans. Det første man bør gjøre for å vurdere hvorvidt en handling er opphavsrettslig relevant er med andre ord å ta utgangspunkt i de forhold opphavsretten regulerer.

Denne regelen kompliseres idet man kan spør seg hvor langt man skal tillate bruker å gå for å kunne utføre en opphavsrettslig relevant handling eksempelvis å spille av et eksemplar ved hjelp av en innretning som for å spille av bryter andre sperrer så lenge hensikten er å spille av. Slik denne regelen er utformet i dag er den gjenstand for omfattende fortolkning.

Juridiske fagpersoner⁷³ advarte sterkt mot en slik løsning "i direktivets art 6(3) heter det at tekniske beskyttelsessystemer er teknologier anordninger eller komponenter,

⁷² Thomas Rieber-Mohn NIR 2006.

⁷³ Rognstad og Kolstad DRM og forbrkervern –ofrlsag til løsning

der under deres normale funksjon har til formål at forhindre eller begrense handlinger i forbindelse med væreker eller andre frembringelser. Det står her slett ikke at det kun er systemer som skal hindre opphavsrettsrelevante handlinger som kan regnes som tekniske beskyttelsessystemer i direktivets forstand. Etter direktivets ordlyd å dømme er det systemer som beskytter alle handlinger som foretaes med åndsverk som omfattes. Dette støttes videre av den følgende definisjonen av hva som er effektive systemer, der man nevner både systemer som innebærer en adgangskontroll og kopikontrollanordninger".

Det er her forsøkt påpekt at man ikke har behøvd å legge inn en klausul om at de tekniske beskyttelsessystemene må begrense opphavsrettslige relevante handlinger, men at man etter direktivet kunne ha lagt inn et vern av de effektive tekniske beskyttelsessystemene uavhengig om de beskyttet opphavsrettsrelevante handlinger eller ikke. Det pekes videre på i artikkelen ⁷⁴ at man burde la hensynet til forbrukeren gå inn under spørsmålet om hvor omfattende vernet for de tekniske beskyttelsessystemene skal være.

4.2.1 Systemer som er til hinder for privat fremføring.

Det fremgår av innstillingen ⁷⁵ at "*det vil i praksis ikke alltid kunne skilles mellom systemer som anvendes for å kontrollere handlinger som er opphavsrettslig relevante og systemer som anvendes for å kontrollere handlinger som ikke er opphavsrettslig relevante. Etter høringsforlaget vil de systemer som anvendes for å kontrollere opphavsrettsrelevante handlinger, men som også er til hinder for handlinger som ikke er opphavsrettslig relevante, ikke være omfattet av vernet*".

⁷⁴ Rognstad og Kolstad DRM og forbrukervenr – forlag til løsning

⁷⁵ Innst. O nr 103 s 24.

Det betyr med andre ord at dersom en kopi eller adgangssperre hindrer fremføring innenfor det private området vil det etter høringsforslaget ikke være noe teknisk beskyttelsessystem i lovens forstand⁷⁶ Departementet har kommet til i sin innstilling at avgrensingen blir for vidtgående i når det gjelder hva som skal omfattes av betegnelsen tekniske beskyttelsessystemer i lovens forstand. Dermed velger departementet å ikke opprettholde forslaget om at innretninger som er til hinder for privat fremføring ikke kan være tekniske beskyttelsessystemer i lovens forstand. *"Avgjørende for spørsmålet om hva som er tekniske beskyttelsessystemer omsystemet anvendes for å kontrollere opphavsrettsrelevante handlinger, ikke om det også er til hinder for handlinger som ikke er opphavsrettslig relevante"*.

Departementet skriver i sin innstilling⁷⁷ De tekniske beskyttelsessystemer som har som formål å kontrollere opphavsrettslige relevante handlinger har ofte den bi-effekt at de hindrer eller begrenser bruker muligheter til å benytte seg av sitt verkseksemplar innenfor det private området. Dette er tekniske beskyttelsessystemer som er vernet etter loven, men dette vernet bør ikke være absolutt innenfor det private området. Det foreslåes et unntak ut i fra forbrukerhensyn, men det stilles som vilkår at omgåelsen må være nødvendig for å muliggjøre avspilling på relevant utstyr.

4.2.2 Pliktavlevert materiale.

Regelen er imidlertid inntatt i § 53b tredje ledd " eksemplar av verk som faller inn under lov om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokument av 9. juni 1898 nr

⁷⁶ se footnote 36.

⁷⁷ Innst. O nr 103.

32. Man skal likevel alltid ustyres med nødvendig informasjon til at omgåelsen av tekniske beskyttelsessystemer av lovlig eksemplar er mulig". Man vil her kunne tenke seg at det med et avlevert verk skal følge informasjon om hvordan man omgår de tekniske beskyttelsessystemene for på best mulig måte kunne oppbevare det.

Fra Nasjonalbiblioteket ble det anført at de har behov for å kontrollere det pliktavleverte materialet når det kommer inn og kunne lagre det i andre formater. De foreslo at denne typen materialer burde kunne avleveres uten tekniske beskyttelsessystemer og der det ikke er mulig burde nødvendig informasjon medfølge. Dette synspunktet ble delt av Norsk bibliotekforening.

Nasjonalbiblioteket ønsket her en ordning som hadde fellestrekk med det som omtales i artikkel 6.4 men med en direkte mulighet til å omgå de tekniske beskyttelsessystemene uten nemdsbehandlingen. artikkel 6.4 men at det automatisk medfulgte man kan jo tenke seg her at det kunne vært aktuelt for institusjoner som nasjonalbiblioteket å ha tilgjengelig innretninger som kan omgå ulike typer tekniske beskyttelsessystemer som ofte medfølger pliktavlevert materiale. Departementet presiserer i odelstingsproposisjonen at pliktavlevert materiale går under artikkel 9 at visse rettslige bestemmelser skal gis fortsatt anvendelse på tross av gjennomføringen av direktivet og at bestemmelsene som her forslås ikke gjelder pliktavlevert materiale. Dette medfører at man i pliktavleveringstilfellene ikke er bundet av anvendelsen av tekniske beskyttelsessystemer. Men det fremkommer at rettighetshaverne ikke er pliktige til å avlevere materialet uten tekniske beskyttelsessystemer. De er heller ikke pliktige til å levere fra seg nøkler eller bistå med omgåelsen av de tekniske beskyttelsessystemene. Men etter departementets syn er ikke direktivet til hinder for at rettighetshavere kan pålegges dette gjennom pliktavhendingsloven. Men velger altså på dette tidspunkt å ikke regulere dette gjennom åndsverkloven. Men å åpne for at det kan innføres en slik regel gjennom pliktavhendingsloven. Etter mitt syn ville det faktisk vært vel så ryddig å regulere

dette gjennom åndsverkloven mens det først var tale om å innføre regler som skulle verne de tekniske beskyttelsessystemene, men lovgiver velger her altså å flytte debatten til en eventuell endring av pliktavhendingsloven. Dette medførte at konsekvensene for de involverte parter fremstår som mer uoversiktlig på dette tidspunktet.

4.3 Frivillige avtaler mellom brukere og rettighetshavere og nemndsbehandling

Åvl § 53 er en gjennomføring av artikkel 6.4. det fremgår at det kan opprettes frivillige avtaler mellom rettighetshavere og aktuelle brukere, som muliggjør bruk.

Dersom det ikke lykkes å få til slike avtaler forplikter artikkel 6.4 medlemslandene til gi brukeren mulighet til å utøve hjemlet bruk ved at rettighetshaver eksempelvis gir fra seg verktøy.

Danskene valgte å løse dette med å legge inn ved å opprette en nemnd "ophaveliensnævnet som er definert i den danske opphavsretslovens § 47. Denne nemnden kan på begjæring pålegge rettighethaver å stille midler tilgjengelig for bruker slik at han kan dra nytte av sine rettigheter. Det er også tatt inn en klausul om at dersom ikke rettighethaver etterkommer pålegget i løpet av 4 uker fra nemndas avgjørelse kan bruker til tross for lovforbudet omgå de tekniske beskyttelsessystemene. Dette inntreffer når rettighethaver ikke har inngått frivillige avtaler som sikrer brukers tilgang til verket.

Dersom ikke rettighethaver har inngått en frivillig avtale med den bruker av et vernet verk vil rettighetshaver dersom han nekter å gi fra seg informasjon angående hvordan man omgår de tekniske beskyttelsessystemene for å kunne benytte verket.

Dette kan eksempelvis være aktuelt for en funksjonshemmet som har behov for å lese av verket på en bestemt innretning eller må omdanne det for å kunne dra nytte av det. Eksempelvis kunne rettighetshaver da ha inngått en avtale med firmaet som produserer hjelpemidler til funksjonshemmede og gitt fra seg informasjon om hvordan man kan lese av verket slik at det kan lese på en tilpasset innretning. På denne måten verner man utsatte grupper fra å få innskrenket sine rettigheter og legger klare bånd på rettighetshaver i hvor lang han kan gå for å verne en innretning.

Det fremgår av odelstingsproposisjonen at det kun er visse typer bruk som skal tilgodeses med slike særordninger det nevnes her bibliotek, undervisning, kringkasting etc.

Nemndsbehandling følger av åvl. § 53 b som er en gjennomføring av direktivets artikkel 6.4.

Det fremgår av § 53b første ledd hvilke bruk som ikke skal hindres av reglene om tekniske beskyttelsessystemer. det er lagt opp til at departementet i likhet med hva som er gjort i Danmark skal opprette en nemnd og det ble lagt opp til å opprette en egen nemnd som skal påse at rettighetshaver følger sine plikter jfr. åvl. § 53b annet l.

Nemnden⁷⁸ skal komme inn i situasjoner hvor rettighetshaver og bruker ikke hadde inngått frivillige kontrakter og hvor bruker var blitt stående uten mulighet til å benytte seg av sitt eksemplar på grunn av de tekniske beskyttelsessystemene. Man så vel her for seg på forhånd at bruker normalt sett ville ha lite å stille opp med mot en rettighetshaver og dermed ble det bestemt at det skulle opprettes en nemnd hvor

⁷⁸ Ot. Prp. Nr 46 s 157.

bruker kunne bringe sin saks inn. Dersom bruker innen den tidsfristen som ble gitt av nemnden ikke fikk tilgang på informasjon fra rettighetshaver om hvordan han kunne omgå de tekniske beskyttelsessystemene for å bruke verket etter en av unntaksreglene så som bibliotekundervisning, tilpasninger for handikappede etc. kunne bruker selv gis muligheten til å omgå de tekniske beskyttelsessystemene på egen hånd. Dette vil slik jeg oppfatter det legge press på rettighetshaver til å inngå kontrakter i forkant da man kan se for seg en situasjon hvor en bestemt rettighetshaver til stadighet forsømmer sine plikter overfor brukere med rettigheter etter unntaksregelen. Like brukergrupper vil etter hvert kunne samle informasjon om hvordan de omgår de tekniske beskyttelsessystemene fordi man vet at denne aktuelle rettighetshaver ikke følger opp og ikke inngår samarbeidende avtaler. I ytterste konsekvens kunne situasjonen blitt til at det i enkelte brukergrupper med unntaksrettigheter ville eksistere informasjon om hvordan man omgikk beskyttelsessystemene som automatisk ble tatt i bruk så snart en sak hadde vært nemnd behandlet og tidsfristen hadde løpt ut. Dette ville fått konsekvenser for denne rettighetshavers stilling i markedet og han ville også tapt noe av kontrollen på et eget produkt. Ved å overlate til brukere og rettighetshavere å inngå avtaler på forhånd med det risikoen bak speilet at dersom ikke avtale er inngått og bruker ikke lovlig kan utnytte sitt eksemplar så kan han med egne midler omgå de tekniske beskyttelsessystemene fremprovosere at rettighetshaverne lager gode tekniske løsninger for brukergrupper med fordeler etter unntaksregelen og dette bør jo være noe man bør strebe etter slik at de nevnte grupper får utnyttet sine rettigheter og åndsverkene når ut til flest mulig.

5 HENSYNET TIL BRUKERNE OG RETTIGHETSHAVERNE

Selv om de har en rekke felles interesser fremstår bruker og rettighetshaver, opphavsmann, innehaver av nærstående rettigheter som to motpoler i lovforarbeidene.

5.1 Hensynet til brukerne

" I debatten er det enkelte som har sagt, nesten med forakt at dette er blitt en forbrukslov. Dette synes jeg er litt skremmende. Når man produserer musikk, bilder

og bøker må man faktisk forholde seg til forbrukerne" Uttaler Frps ⁷⁹ representant. Det var voldsom diskusjon i Stortinget men de fleste representantene synes enige om at åndsverk som var publisert uten opphavsmannens eller rettighetshaver samtykke ikke kunne brukes. For hensynet til brukerne sin del ble det tilt krav til at beskyttelsessystemene skulle være effektive.

Videre er det slik at det er grupper som har behov for å omgjøre sitt verkseksemplar for å kunne dra nytte av det. Da eksempelvis handikappede. Det er altså rettigheter i form av mulige tilrettelegginger bruker har rett til å gjøre etter loven om omfattes av artikkel 6.4. Det er i odelstingsproposisjonen trukket frem et eksempel om at de kopibeskyttede Cd-platene bibliotekene har i sin samling kan være vanskelig å kopiere, selv om kopiering etter omstendighetene bør muliggjøres etter konserveringshensyn. Det vises også til at man i undervisingsøyemed kan får problemer med å tilrettelegge undervisningen for funksjonshemmede.

Det var diskusjon om brukernes rettigheter under høringsrundene. Fra kritikerne til omfattende vern av de tekniske beskyttelsessystemenes synsvinkel⁸⁰ ble det anført at denne typen vern ville ramme brukernes rådighet over verkeksemplet i urimelig grad og at digitalt materiale utstyrt med tekniske beskyttelsessystemer vanskelig kunne vedlikeholdes uten nøkler og koder. Videre ble det uttrykt frykt for at leverandørene ville kunne misbruke ordningen med lukkede proprietære formater som de selv kunne kontrollere på bekostning av åpne standarder som var tilgjengelig for større brukergrupper.

⁷⁹ Sak nr 1 Innstilling fra familie- kultur og administrasjonskomiteen om lov om endringer i åndsverkloven m.m.

⁸⁰ Se særlig møte 4 juni om endringer i åndsverkloven m.m.

Brukerne har tilsynelatende vært vinnere i denne lovprosessen ved at det er gitt omfattende unntak for visning til privat bruk. I den grad brukerne taper noe kan det være i forhold til at enkelte mindre aktører blant rettighetshaverne blir skjøvet ut av markedet fordi de i for stor grad har tapt kontrollen over sine verk.

Det er videre en relativt uklar lov som er vedtatt og det er ikke uten videre enkelt for bruker å kunne definere hva som er et effektivt teknisk beskyttelsessystem som det er forbudt å omgå. De fleste har nok fanget opp som følge av debatten at det fortsatt er tillat med sonefrie DVD spillere samt overføring fra Cd til Mp3 innenfor det private området. Det er imidlertid et spørsmål om ikke fokus har vært for snevert i debatten. Ved å vise til forbrukerhensyn har man trukket frem de innretninger forbrukere flest kan forholde seg til og tidvis sett seg blind på dem. Dermed har man sikret brukers rettigheter innenfor sonefri DVD og Mp3 spillere, men langt på vei glemte å berøre andre områder. At mye av brukernes skepsis i utgangspunktet dreide seg om avisers mer eller mindre uriktige tolkninger av direktivet som tidvis grenset mot skremselspropaganda er også svært uheldig. Når man nå skulle foreta en lovendring på opphavsrettens område burde det vært en langt større bredde i debatten enn det man så denne gangen. Ironisk nok er dette den opphavsrettslige debatten noensinne som har skapt størst engasjement hos brukerne.

5.2 Hensynet til rettighetshaverne

Det må først og fremst understrekes at åndsverkloven i utgangspunktet tar sikte på å verne om opphavsretten til åndsverk. Det er derfor gitt at opphavsmannen, rettighetshaverne eller de med nærstående rettigheter i utgangspunktet er ment vernet gjennom denne lovgivningen. Grunnet direktivets voldsomme aktualitet der fokus

ble satt på Mp3 spillere i debatten både før og etter er det nok slik at dette har vært den mest omfattende og mest forbrukernære opphavsrettslige diskusjon noensinne.

Elektronisk Forpost Norge (EFN), Opera software, ABM-utvikling og Produksjonsnettverk for elektronisk Kunst (PNEK) var skeptisk til vern for de tekniske beskyttelsessystemene. Men det var også en del rettighetshavere som ønsket et sterkere vern for de tekniske beskyttelsessystemer enn det som ble foreslått.

Det er ikke ugrunnet hevdet at det er rettighetshaverne som taper på måten lovendringen er utformet.

Den norske avgrensningen får praktiske negative konsekvenser for rettighetshaver. Disse konsekvensene har også økonomisk betydning - som jeg antar ikke er ubetydelige, med tanke på de økonomiske interesser som knyttes til forskjellige verkstyper, avspiller og formater...⁸¹

Debatten rundt implementeringen gikk svært ensidig på problematikken med Mp3 spillere noe som nok ha ført til et feil fokus på lovendringen. Dette kom nok også som følge av den omfattende avsidebatten vi så i forkant hvor artikler ensidig fokuserte på at direktivet ville medføre ytterligere kontroll av bruker og gjøre alminnelig aksepterte handlinger ulovlige.

Hensikten med å gjøre lovgivningen brukervennlig er nok i utgangspunktet god. Men tanken om å gjøre verkseksemplarer i så stor grad tilgjengelig for brukeren faller delvis på sin egen urimelighet når man ser for seg de konsekvenser dette kan

⁸¹ Rune Opdahl, Spesialoppgave 2005 UiO.

få på sikt. Spesielt med tanke på opphavsmannen som ved unntaket for privat bruk har fått sine rettigheter vesentlig innskrenket. Spesielt vil dette kunne ramme mindre aktører blant opphavsmenn, rettighetshavere og andre med nærstående rettigheter. Målet burde jo være å legge forholdet til rette for å beholde en bredde i utvalget av åndsverk enten det dreier seg om film musikk eller teateroppsetninger. Dersom rettighetshavers inntjeningsmuligheter innskrenkes vil dette medføre at markedet i større grad domineres av store kommersielle aktører. En stor del av ansvaret for dette må tilskrives de politikerne som ikke maktet å ro debatten inn igjen, men fortsatte å diskutere hvorvidt Mp3 spiller skulle være relevant avspillingsutstyr for en CD eller ikke. Den gjengitte debatten i stortinget vitner om at det stort sett var MP3 spillerne som var tema og at en del av de andre langt viktigere sidene ved lovendringen ble tatt opp.

6 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Gjennomføringen av opphavsrettsdirektivet skapte diskusjon i Norge så vel som i de øvrige EU/EØS landene. Lovgivningen vil nok bli tema for diskusjon i årene som kommer og det blir spennende å følge utvikling særlig med tanke på en fremtidig rettspraksis på området, dette som følge av at det er en del området som gir rom for fortolkning og dette gjelder i særdeleshet unntaksbestemmelsen som angår fremstilling til privat bruk.

Lovgiver har unngått å gi noen definisjon på hva som menes med et effektivt teknisk beskyttelsessystem. Med tanke på at den teknologiske utviklingen går i et meget raskt tempo virker dette bra og bidrar til å fremme den teknologiske utviklingen. Jo lenger lovgiver hadde tillat seg å gå i å definere hva som menes med effektiv beskyttelse jo snarere ville man ha sett at de vernede beskyttelsessystemene var

utdaterte. Det er også gitt god informasjon om hva som menes med effektive tekniske beskyttelsessystemer i lovforarbeidene.

Formålet med lovgivningsprosessen var å ta hensyn både til bruker og rettighetshaver. I denne lovendringsprosessen kan det synes som om det er brukerne som sitter igjen med best rettigheter som følge av det omfattende unntaket hva angår eksemplarfremstilling til privat bruk.

Man må merke seg at denne lovendringen er skjedd som følge av en felles gjennomføring av opphavsrettsdirektivets artikkel 6 i EU dette betyr at regelverket vil bli testet ut i samtlige EU/EØS land og det vil være aktuelt å prøve saker for domstolene. Dette vil gi en god pekepinn på hvordan lovgivningen i de enkelte land fungerer og dersom norske saker vil bli prøvd vil dette gi en viktig pekepinn på om vi har gjennomført direktivet riktig.

Det synes nå som det er brukerne som sitter igjen med best kort på hånden, mye grunnet debatten i forkant av implementeringen som dessverre sporet av og medførte at vi sitter igjen med en åndsverklov som er mer uklar enn noensinne og nå blant folk flest er mest kjent for å handle om Mp3 spillere. Den loven som regulerer noe av det som verdsettes mest i samfunnet nemlig det skapte åndsverk fortjener egentlig videre omtale enn Mp3 spillere.

Endringene i åndsverkloven er av nyere dato og jeg tror det blir behov for ytterligere endringer ganske snart, både fordi lovendringen etterlot seg så vidt mange uklarheter, men også fordi rettighetshaverne satt igjen med svært dårlig resultat noe som kan gi seg utslag etter hvert og skape behov for lovendring. Videre avhenger det av hvordan gjennomføring av direktivet virker i resten av EU noe som hele tiden følges med på av EUs organer.

En viktig pekepinn vil jo være å se hvor mange som dømmes for ulovlig omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer sett i sammenheng mellom hvor mye ulovlig omgåelse det er antatt å forekomme og det anslåtte økonomiske tapet. Et viktig aspekt her er effektivitetskravet, og hvor mange tekniske beskyttelsessystemer som faktisk får vern mot omgåelse i praksis.

Resultatene av de omfattende unntakene fra vernet om tekniske beskyttelsessystemene som er redegjort for i denne fremstillingen vil også etter hvert foreligge. Det vil vel være rimelig å anta at siden det er gjort så omfattende unntak så vil rettighetshaverne sitte igjen med mindre kontroll over sine verkseksemplar enn hva som i utgangspunktet var tenkt.

Det vil nok aldri være mulig for lovgiverne å holde tritt med den teknologiske utviklingen og vi vil nok oppleve ganske snart at det vil bli utviklet systemer og komponenter som ikke er regulert i denne typen lovgivning og slik sett vil dette vernet av de tekniske beskyttelsessystemer være et rettsområde i stadig endring.

7 Litteraturliste

Juridisk litteratur

Dahlqvist 2003-07-21 <http://.nir.aktuellt.asp?ID=95> Aktuelt Sverige pågående lagstiftingsarbeite.

Dussolier, Severine, NIR 2002 "Expectations and technological Measures in the European Copyright Directive of 2001.

Hannemyr, Gisle 2005 <http://folk.uio.no/gisle/essay/lova.pdf> Vedrørende Ot. prp. nr 46 innspill til kulturkomiteen.

Kongshavn, Halvor 1999 <http://www.ub.uib.no/AVDELING/jur/arkiv/utst993.htm> fra EU direktiv - og forordning til norsk lov.

Opdahl, Rune 2005 spesialoppgave Universitetet i Oslo Implementeringen av opphavsrettsdirektivet artikkel 6. Er bestemmelsen gjennomført korrekt i norsk rett?

Rieber-Mohn, Thomas 2006, NIR: Kravet til opphavsrettslig relevans som grunnsten i det norske forbudet mot omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer.

Rognstad og Kolstad DRM og forbrukervern - forslag til løsning, Oslo 2005.

Sejersted m. fl. EØS rett Oslo 1995.

Tovrund, Olav <http://www.torvund.net/artikler/rettighetshaver.asp>. Hjemmeside med artikler i opphavsrett.

Westman NIR 2002/2 - Tekniska atgärder - teknik juridk och politik

Departements nettsider:

http://www.dep.no/filarkiv/1871/opphavsrettens_ekonomiske_betydninger.pdf

Annen litteratur:

Neset, Tore artikkel i IT avisen 11.02.03

<http://www.itavisen.no/php/art.php?id=249554>.

<http://www.wikipedia.org>

Lover

2005 Lov om endringer i åndsverkloven m. m. nr 97/2005

1992 Lov om gjennomføringen i norsk rett av hoveddelen i avtalen om det europeiske økonomiske samarbeidsområde m. m. nr. 109/1992

1961 Lov om opphavsrett til åndsverk m. v. (åndsverkloven) av 12. mai 1961 nr. 2.

1902 Alminedlig borgerlig straffelov(straffeloven) av 22. mai 1902.

1998 Digital Millennium Copyright Act av desember 1998 (DMCA USA).

Traktater og konvensjoner

1996 WIPO Copyright Treaty, Geneve 20.12.96 (WCT).

1996 WIPO Performance og Phonograms treaty, Geneve 20.12.96 (WPPT).

1886 Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works 09.09.1886
endret Paris 28.09.79

2001 Directive 2001/29/EF of the European Parliament and of the council of 22
May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in
the information society

Forarbeider

Storingsforhandlinger, debatt i lagtinget nr 2 (2004-2005) 8 juni sak 18 s 26 om
endringer i åndsverkloven m. v.

Storingsforhandlinger, debatter osv i Odelstinget nr 8 (2004-2005) 4 juni sak 1 s 724
om endringer i åndsverkloven m.v.

Innst. O.nr.103 (2004-2005) instilling fra familie, kultur- og
administrasjonskomiteen om lov om endringer i åndsverkloven m.m.

Ot.prp.nr 46 om lov om endringer i åndsverkloven m. m.

Høringsutkast 02.04.03 Om forslag til endringer i åndsverkloven m. m.

Avgjørelser

DVD-Jon dommen, RG 2004 s 414 (Borgarting lagmannsrett).

